

SELETUSKIRI

Ülevaade Eesti seisukohast Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiive 2009/102/EÜ ja (EL) 2017/1132 seoses digitaalsete vahendite ja menetluste kasutamise laiendamise ja ajakohastamisega äriühinguõiguses Euroopa Parlamendiga läbirääkimiste mandaadi heakskiitmisel

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostas Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse nõunik Berit Tasa (5885 1073, berit.tasa@just.ee). Seisukohtade kujundamises osales Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Marget Pae (5303 9969, marget.pae@just.ee) ja valdkonna eest vastutab Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika valdkonna asekanstsler Mari-Liis Mikli (mari-liis.mikli@just.ee).

Sissejuhatus

Euroopa Komisjon esitas direktiivi eelnõu 29.03.2023. Direktiivi eelnõu menetlus toimus EL Nõukogus kiiresti. Eesti lähtus EL Nõukogu aruteludes Vabariigi Valitsuse seisukohtadest¹, mis kiideti heaks Riigikogu õiguskomisjonis 25.09.2023 ja Euroopa Liidu asjade komisjonis 13.10.2023.

Seisukohtades Eesti muuhulgas:

- toetas Euroopa Liidu ettevõtluskeskkonna läbipaistvuse suurendamise eesmärgil kontserni struktuure puudutavate andmete avalikustamist äriregistris ning registrite sidestamise süsteemi (BRIS) kaudu;
- ei toetanud ELi digitaalse volikirja loomist direktiivi eelnõu raames, kuna ei pidanud vajalikuks ELi digitaalse volikirja hoidmist ja avalikustamist äriregistris.

Ülevaate andmise põhjuseks on asjaolu, et kontserni andmete avalikustamist puudutavad sätted on direktiivi triloogide mandaadi tekstist kustutatud ning volikirja loomist näeb direktiivi tekst endiselt ette.

14.02.2024 toimus Euroopa Liidu Nõukogu alaliste esindajate komitee (Coreper), mille eesmärgiks oli saada heakskiit mandaadile, et alustada kolmepoolseid läbirääkimisi (trilooge) Euroopa Parlamendiga. Eesti toetas mandaati. Nõustusime kompromissi huvides kontserne puudutavate sätete kustutamisega, kuivõrd andmete avalikustamine on tagatud juba muul viisil – nimelt läbi majandusaasta aruannete avalikustamise. Enamus liikmesriike ei soovinud täiendava avalikustamise võimaluse loomist, pidades silmas ka potentsiaalseid kulusid. Samuti nõustusime ELi digitaalse volikirja loomisega, mille ideed me alguses ei toetanud, kuna selle äriregistris hoidmine ja avalikustamine jäi liikmesriigi valikuks, mitte kohustuseks.

Taust

Euroopa Komisjon esitas direktiivi eelnõu 29.03.2023. Direktiivi eelnõu eesmärgiks on muuta äritegevust äriühingute ning eriti väikese ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks lihtsamaks võttes ühinguõigust puudutavas asjaajamises kasutusele digivahendid ja -menetlused. Direktiivi eelnõus pakuti välja erinevad meetmed, mis muudavad äriühinguid puudutava info kogu Euroopa Liidus läbipaistvamaks. Muuhulgas sooviti kehtestada kontserniga seotud andmete äriregistris avalikustamise nõue ja teha kontserni skeem kättesaadavaks registrite

¹ <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT003C96B6?open>

sidekamite süsteemi (BRIS) kaudu. Samuti nägi eelnõu ette ELi digitaalse volikirja tüüpvormi kehtestamise, mida saaks kasutada piiriülestes menetlustes direktiivi (EL) 2017/1132 kontekstis. Eelnõus nähti ette teatav kohustuslik kontroll volikirjade kontrollimisel ning sätestati, et volikiri tuleks kanda äriühingu registrisse ja kolmandad isikud, kellel on õigustatud huvi, peaksid saama sellega tutvuda.

Eesti lähtus EL Nõukogu aruteludes kontserniga seonduvate andmete avalikustamise ja volikirja küsimuses Vabariigi Valitsuse seisukohtadest, mis kiideti heaks Riigikogu õiguskomisjonis 25.09.2023 ja Euroopa Liidu asjade komisjonis 13.10.2023:

5.3. Eesti toetab Euroopa Liidu ettevõtluskeskkonna läbipaistvuse suurendamise eesmärgil kontserni struktuure puudutavate andmete avalikustamist äriregistris ning registrite sidekamite süsteemi (BRIS) kaudu.

5.8. Eesti ei toeta ELi digitaalse volikirja loomist käesoleva direktiivi eelnõu raames. Eesti ei pea vajalikuks ELi digitaalse volikirja hoidmist ja avalikustamist äriregistris, sest äriühingute seaduslikud esindajad on äriregistrist juba nähtavad ning arvukate tehinguliste esindajate eri sisu ja ulatusega volikirjade andmebaasi pidamine ning ühtlasi selle õigsuse tagamine ei kuulu olemuslikult äriregistri pädevusse.

Direktiivi üldise lähenemisviisi tekstist on kontserne puudutavad sätted kustutatud. Volikirja osas nähakse ette küll volikirja tüüpvormi loomine, kuid selle äriregistris hoidmine ja avalikustamine on jäetud liikmesriigi valikuks, mitte kohustuseks.

Selgitus

EL Nõukogu aruteludes oli enamus liikmesriike vastu kontsernide andmete avalikustamisele direktiivis esitatud kujul (st andmetena äriregistris ja BRIS kaudu), pidades seda liigset halduskoormust tekitavaks dubleerivaks toiminguks, kuna andmete avalikustamine on juba tagatud majandusaasta aruandega. Liikmesriikide siseriiklik vastav nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ. Eestis reguleerib konsolideerimisgrupi majandusaasta aruandega seonduvat raamatupidamise seaduse 4. peatükk.

ELi digitaalse volikirja osas olid liikmesriigid EL Nõukogu aruteludes erinevatel seisukohtadel. Kuigi enamus liikmesriike oli neutraalsel positsioonil, siis leidis nii liikmesriike, kes toetasid volikirja loomist ja selle hoidmist ning avalikustamist äriregistris, kui ka liikmesriike (sh Eesti), kes olid sellele vastu. Kompromissina pakuti välja lahendus, kus volikiri küll luuakse, kuid selle hoidmine ja avalikustamine äriregistris jääb liikmesriigi otsustada. Kuna Eesti vastuseis ELi digitaalsele volikirjale lähtus eelkõige sellest, et see esitatakse äriregistrile, kuhu see oma olemuselt ei sobi, siis lahendus, kus see jäetakse liikmesriigi otsustada, on Eestile sobiv.

Eesti nõustus kompromissi huvides eelnõus kontserne puudutavate sätete kustutamisega, kuivõrd kontserni andmete avalikustamine on tagatud majandusaasta aruandega, mis samuti avalikustatakse äriregistris ja ka registrite sidekamite süsteemi (BRIS) kaudu. Samas pole välistatud, et sama küsimus tõusetub veel triloogide käigus. Samuti nõustus Eesti ELi digitaalse volikirja loomisega, kuna selle äriregistris hoidmine ja avalikustamine jäi liikmesriigi valikuks, mitte kohustuseks.

Kokkuvõte

Direktiivi eelnõu menetlus toimus EL Nõukogus kiiresti. Euroopa Parlamendi JURI komisjon kinnitas oma positsiooni 29.11.2023. 14.02.2024 toimus Coreper, mille eesmärgiks oli saada heakskiit mandaadile, et alustada trilooge Euroopa Parlamendiga, mis kinnitati vastuseisuta. Eesti toetas kompromissi huvides triloogide mandaati.